

OBEC BŽANY

Vážení chatári , podnikatelia a návštevníci rekreačnej oblasti Domaša – Valkov chceme Vám pripomenúť, že v roku 2016 uplynie 50 rokov odkedy sa z obce Valkov vyst'ahoval posledný obyvateľ dnes už bývalej obce Valkov.

Dôvodom vyst'ahovania bola výstavba vodnej nádrže Domaša

Vodná nádrž Domaša leží v Ondavskej vrchovine v doline Ondavy, pod ňou je malá vyrovnávací nádrž Malá Domaša. Vodná nádrž Domaša sa dvoma tretinami plochy rozkladá na území okresu Vranov nad Topľou, iba severná časť zasahuje do okresu Stropkov. Výstavba vodného diela sa začala vo februári 1962 a ukončená bola v decembri 1967. Injekčná štôlna sa začala zakladať v auguste 1963. Prietok Ondavy bol odvedený do štôlne v júni 1964. Sypanie vlastného telesa hrádze sa začalo na jar 1964, keď bol ešte otvorený výkop injekčnej štôlne. Sypanie statickej časti sa začalo v rokoch 1965 - 1966. Sypanie zemnej hrádze bolo ukončené v septembri 1966. Hydroelektrárň bola dokončená v decembri 1966 a o rok neskôr, v decembri 1967, bola ukončená výstavba celého vodného diela. Celá nádrž má veľký vodohospodársky význam s polyfunkčným charakterom - regulácia prítokov vôd do Východoslovenskej nížiny, zásobáreň úžitkovej vody a perspektívne aj pitnej vody a využitie na rekreačne účely. Kvôli ročným zrážkovým výkyvom a nerovnomerným odberom vody hladina aj v priebehu roka intenzívne kolíše, čo vyvoláva abráziu brehov s následnou aktiváciou zosunov na príľahlých svahoch, výrazne poškodzujúcich hospodárske objekty, najmä cesty.

Vodná plocha: 1422 ha
Dĺžka: 14 km
Najväčšia hĺbka: 35 m
Plavebné hĺbky: 8 - 15 m
Max. šírka: 4 km
Objem: 187,5 mil. m³
Nadmorská výška: 162,4 m n. m.

Vo vodnom diele sú nainštalované dva klasické agregáty s Kaplanovou turbínou. Kategória vodného diela: priehradová - akumulácia
Výkon inštalovaný: 12,4 MW

Vodný tok: Ondava
Typ turbíny: Kaplan
Prietok: 2 x 25 m³.s⁻¹
Počet turbo agregátov: 2
Rok uvedenia do prevádzky: 1966
Priemerná ročná výroba: 11,497 GWh

Parametre hrádze:

výška: 35,00 m
dĺžka: 350,00 m
šírka: 7,00 m

Objem:

celkový: 187,50 mil. m³
stály: 18,00 mil. m³
zásobný: 148,50 mil. m³
retenčný: 21,00 mil. m³
Zatopená plocha: 1510,00 ha
Kóta koruny hrádze: 165,00 m n. m.
Kóta dna nádrže: 130,00 m n. m.

Pri výstavbe nádrže bolo úplne zaplavených 6 obcí a 2 čiastočne. Z mapy tohto územia vymizli pôvodné obce: Valkov, Petejovce, Kelča, Trepec, Dobrá a Veľká Domaša (podľa nej dostala názov i samotná vodná nádrž) a dve obce Bžany a Turany nad Ondavou boli zaplavené čiastočne. Na Solivar bola presídlená časť obyvateľov obce Valkov, preto ich miestni obyvatelia začali nazývať "Valkovčanmi".

Obec Valkov dnes v pôvodnej podobe neexistuje. Jej teritórium sa nachádza v okrese Stropkov, na severo-západnej strane vodnej nádrže Veľká Domaša. Prvá písomná zmienka o obci Valkov, ako sa dozvedáme v publikácii F. Uličného: Dejiny osídlenia Zemplínskej župy, pochádzala z roku 1363, keď patrila pod panstvo Čičava. Dedinu Valkov založil šoltýs Valko na základe valašského práva, pričom Valkov bol malou dedinou so všetkými náležitosťami s prevahou rusínskeho obyvateľstva, podobne ako nimi boli pôvodne i ostatné zaplavené obce. V obci Valkov sa gréckokatolícka cirkev spomína už v roku 1604 a 1648, teda v čase Užhorodskej únie.

Alternatíva posunutia celej obce Valkov v zmysle výstavby nových domov na pozemkoch v katastri pôvodného chotára, nebola uskutočnená. Táto alternatíva bola realizovaná len v obci Kelča a dnes preto existuje obec Nová Kelča.

Keď vody Domaše v čase sucha opadnú, je možné vidieť základy jednotlivých domov. Rodáci z Valkova dodnes živo spomínajú na svoju obec, mladí sa chodia na Valkov už iba rekreovať. Na jednom sa však zhodnú. Kraj Ondavskej vrchoviny je hlboko vrytý v ich génoch, preto pokiaľ budú žiť, budú sa do neho vracieť a s hrdosťou v hlase rozprávať svojim vnúčatám i priateľom v Prešove o živote v ich zaniknutej obce.

My považujeme za svoju povinnosť túto udalosť pripomenúť všetkým, ktorí rekreačnú oblasť Domaša Valkov v tomto roku navštívia

.

JUDr. Mária Kasičová
starostka obce Bžany

